

Д.М. АЙКУПЕШЕВА,¹

Э.Ғ.К.

А.М. БАЛКИБАЕВА,²

Э.Ғ.К., доцент.

К.А. КИРДАСИНОВА,²

Э.Ғ.К., қауымдастырылған профессор.

С. Сейфуллин атындағы Қазақ
агротехникалық университеті.¹

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті²

АЙМАҚТАҒЫ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ САЛАСЫНДАҒЫ ГЕНДЕРЛІК АЙЫРМАШЫЛЫҚТАР МӘСЕЛЕСІ

Андағна

Гендерлік теңдік – ерлер мен әйелдердің теңдей құқықтық статусының болуы және олардың әлеуметтік теңдігі мүмкіндіктерінің болуы. Шетелдік және отандық авторлардың гендерлік теңдік мәселесі бойынша жүргізген зерттеулердің нәтижелері дамыған елдерде де басқа елдерде де орын алп отырғанын көрсетеді. Гендерлік теңдік әлі де қоғамдық пікірталастардың ортасында және демократия мен адам құқығын қорғауды қамту жолында дамудағы мемлекеттердің әлеуметтік саясатының мақсаты болып көзделеді. Гендерлік тәсіл арқылы әйелдердің экономикалық жетістіктерге жетуінде пайда болатын және олардың әлеуметтік құқықтары мен экономикалық мүмкіндіктерін төмендететін кедергілерді анықтауға мүмкіндік туады. Әйелдер жағдайының жақсаруы жалпы әлеуметтік прогресс, қоғам өмірінің жақсаруына әкеледі. Мақаланы зерттеу барысында адами дамудың әлемдік үрдісінде ерлер мен әйелдердің өмір сүру жасының ұзақтығында, сауаттылығы, білім деңгейі мен еңбек ақы мөлшерінде айырмашылық бар, дегенмен, әйелдердің мүмкіншіліктері ерлермен салыстырғанда біршама шектеулі. Өтпелі кезеңнің зардаптары посткеңестік кеңістік елдерінде гендерлік теңсіздікті онан әрі күшейтті. Нарықтық экономикадағы әйел еңбегін пайдалану және әйел жұмыс күші нарығының қалыптасуы мен даму негіздері, еңбек нарығындағы әйел жұмыс күшінің дискриминациясы себептері мен оның туындауына негіз болатын факторларды айқындау, өңірлік әйел жұмыс күші нарығын тереңірек талдау мақсатында әйелдер арасында сауалнама жүргізілді.

Тірек сөздер: гендер, феминизм, гендерлік қатынастар, гендерлік теңсіздік, еңбек нарығы, дискриминация, адам құқығы.

Қоғамның үшінші мыңжылдығының алдында тұрған ауқымды факт әртүрлі әлеуметтік топтар мен азаматтар категориясының лауазымды мәртебелерінің өзгерісін тудырып отырған экономикалық, саяси, әлеуметтік және мәдени трансформацияны жүзеге асыру болып отыр. Бұл кезеңдегі анық болған факторлардың бірі – гендерлік фактор. Қоғамдық және жеке салаларда ерлер мен әйелдердің әлеуметтік жағдайының өзгерісі, жанұя құрылымындағы өзгерістер, әлеуметтік кепілдіктер жүйесінің түрленуі қоғам өмірінің әртүрлі жақтарын анықтайтын маңызды фактор ретінде ерлер мен әйелдердің өзара әрекетін қарастыру қажеттілігіне әкеледі. Осыған байланысты, қазіргі Қазақстан ғылымында гендерлік тәсілдің құрылуындағы әртүрлі әлеуметтік және экономикалық құбылыстарды оқытуды енгізу қажеттілігі туындап отыр. Берілген тәсілді экономиканың теориясы мен практикасына енгізу ерлер мен әйелдердің экономикалық жағдайларының айырмашылығын және оның пайда болу себептерін талдап көрсететін жаңа бағыттарын қалыптастырады.

Еліміздің Тәуелсіздігінің алғашқы күндерінен-ақ ана мен баланы, әйелдер кәсіпкерлігін және гендерлік тең құқылықты қолдау мәселесі Мемлекет басшысының саясатында негізгі рөл атқарды. Елбасымыздың «Гендерлік теңдікке қол жеткізудің 2006–2016 жылдарға арналған стратегиясы» Жарлығы бойынша ерлер мен әйелдерді қоғамның барлық саласында теңестіру қарастырылып отыр.

Қазіргі біздің қоғамымызда, әсіресе аймақтық деңгейде ұлттық, мәдени дәстүрлермен, халықтың менталитетімен байланысты ерлер мен әйелдердің экономикалық, әлеуметтік жағдайларының маңызды айырмашылығының болуымен сипатталады. Еңбекке қабілетті жастағы

әйелдердің жалпы жұмысбастылығы ерлерге қарағанда төмен, сонымен қатар жұмыссыздық пен ұзақ мерзімді жұмыссыз қалу да ерлерге қарағанда әйелдерде басым. Меншікті бөлу, зейнетақымен қамтамасыз ету, бизнеске және басқа да салаларға қатысу деңгейінде маңызды айырмашылықтарды байқауға болады.

Еңбек нарығындағы гендерлік теңдік мәселелері және гендерлік зерттеулердің даму негіздерін теориялық және әдіснамалық тұрғыда дәлелдеу, гендерлік теңдікті реттеу механизмдерін нақтылау болып табылады.

Алға қойған мақсатқа сәйкес төмендегідей міндеттерді шешу қажеттілігі айқындалады:

- ◆ гендерлік қатынастар мәнін және экономикалық және әлеуметтік салалардағы гендерлік асимметрияның қалыптасу механизмін зерттеу;

- ◆ Қазақстан Республикасындағы ерлер мен әйелдер теңдігінің мемлекеттік саясатының ерекшеліктерін көрсету және талдау жүргізу;

- ◆ гендерлік теңдік саясатын жасау мен оны қалыптастырудың аймақтық аспектілерін көрсету;

- ◆ аймақтың және еліміздің әртүрлі әлеуметтік және экономикалық салаларындағы гендерлік теңсіздікті талдау;

- ◆ аймақтың әлеуметтік-экономикалық жүйесіндегі гендерлік теңдікті қалыптастырудың экономикалық және әлеуметтік-мәдени факторларын зерттеу және ашып көрсету;

- ◆ еңбек нарығының қалыптасу факторлары мен реттеу формалары және талдау әдістері негізінде жұмысбастылықты реттеу мәселелерін зерттеу;

Қазіргі кезде қоғамдағы әйел мен ердің орны туралы түсініктер мен құндылықтар, осымен байланысты стереотиптер мен әлеуметтік үрдістер ерекше өзекті мәселеге айналып отыр. Себебі қазіргі дүниеде бейбітшілік пен тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін зорлықсыз өмір сүрудің идеалдарын, барлық адамзатқа ортақ құндылықтың негіздерін іздеу қажеттігі туып отыр. Осындай жағдайда гендер мәселесін дәстүрлі дүниетаным шеңберінде қарастырудың мәні зор. Өйткені жыныстардың қоғамдық ролі туралы процестер мен стереотиптер ұрпақтан ұрпаққа дәстүр бойынша жалғасып келе жатқан, тамыры тереңге кеткен түсініктер негізінде қалыптасады.

Бұл түсініктер қоғам дамуының ұзақ тарихы бойында дамып отырады және оның әртүрлі қырлары болады: тарихи, экономикалық, саяси, психологиялық және діни [1].

Гендерлік зерттеулер – бұл әлеуметтік-экономикалық трансформацияны талдауда гендерлік бағытты іске асырушы пәнаралық зерттеу тәжірибесі. Гендерлік талдаулар қоғамда жүргізілетін экономикалық іс-шаралар мен отбасынды қабылданатын экономикалық шешімдердің ерлер мен әйелдерге келешек мүмкін боларлық ықпалын ескеруге мүмкіндік беретін талдау болып саналады.

Зерттеулерге сәйкес, ерлер мен әйелдер өздерінің алған тәрбиесіне, қоғамдағы олар үшін жасалған дәліздерге сәйкес өздерін ұстайды. Сондықтан елді кешенді жаңғыртуда маңызды бағыттарының бірі гендерлік саясат болып табылады [2].

Гендерлік саясат – қоғамның барлық салаларында ерлер мен әйелдердің теңдігіне жетуге бағытталған мемлекеттік және қоғамдық қызмет.

Қазақстандағы гендерлік саясаттың міндеттеріне әйелдер мен ерлердің билік құрылымдарында теңдестірілген қатысуына қол жеткізу, экономикалық тәуелсіздіктің барлық тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету, өз бизнесін дамыту және қызмет бабында ілгерілеу, отбасында құқықтар мен міндеттерді тең жүзеге асыру үшін жағдайлар жасау, жыныстық белгісі бойынша зорлықтан еркін болу жатқызылады.

Тұжырымдама Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстанның 2030 жылға дейінгі даму стратегиясы, Қазақстан Республикасында әйелдердің жағдайын жақсарту жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспары, әйелдерге қатысты кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының конвенциясы, ол конвенцияның Қазақстанда орындалуы жөнінде БҰҰ-ның ұсыныстары, басқа да бекітілген халықаралық шарттар мен келісімдердің негізінде әзірленді. Қазақстан Республикасындағы гендерлік саясат Тұжырымдамасы халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайы тұрақталуының және ел экономикасының орнықты дамуының қазіргі кезеңіне, сондай-ақ ұзақ мерзімді перспективаға (2050 жылға дейін) есептелген [3].

Гендерлік зерттеулердің ерекшеліктері – олар ғылымды толықтырумен қатар білім беру, институционалды және қоғамдық-саяси белсенділікке бағытталған:

- ♦ білім беру міндеті – гендерлік мәселелер жөнінде қоғамның түсінігін көтеру, оларды арнайы пән ретінде жоғарғы оқу орындарында оқу үдерісіне енгізу;
- ♦ институционалды міндеті – академиялық ғылым тарапынан бағалануы және зерттеу орталықтарының құрылуы;
- ♦ саяси міндеті – әйел мүддесін саяси күн тәртібіне енгізу

Л.П. Репинаның айтуынша батыстық университеттер бағдарламаларында әйел мәселесіне арналған курс алғаш рет 1979–1980 оқу жылдары Сан-Диего университетінде пайда болды. Ал 1970–1980 жылдары тарихи ғылым қауымындағы скептицизмге қарамастан АҚШ та да, Европада да әйелдік зерттеулердің академизациясы, институционализациясы жүрді. Нәтижесінде көптеген университеттерде әйелдік және гендерлік зерттеу орталықтары немесе тіпті факультеттер ашылды.

Қазақстанда қазіргі кезде жүріп жатқан әлеуметтік-экономикалық, мәдени, саяси өзгерістер көптеген қоғамдық мәселелерді қайта қарауды қажет етеді. Солардың ішінде ең өзектісі гендер мәселесі.

Қазіргі кездегі гендерлік теңдік түсінігі – бұл ерлер мен әйелдердің әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық-саяси өмірге араласуында пайда болған, ерлер мен әйелдер арасындағы қатынастар. Бұл қатынастар сипаты гендерлік қатынастардың қоғам өмірінің әртүрлі салаларында пайда болып, қалыптасқан ерлер мен әйелдердің мәртебелік ұстанымдары мен орындайтын қызметтеріне негізделген қатынастары болып табылады. Берілген жағдайда гендерлік қатынастарды экономикадағы, саясаттағы, әлеуметтік салалардағы ерлер мен әйелдердің жағдайын сипаттайтын әртүрлі сандық және сапалық көрсеткіштер қатынасы деп түсінуге болады.

Гендерлік теңдікке жету арқылы төменгі мәселелерді шешуге болады:

- ♦ экономикалық өсу мәселелері;
- ♦ кедейшілік деңгейін төмендету;
- ♦ тиімді мемлекеттік басқару

Әйелдің еңбек саласына араласуына жас құрылымы, денсаулығы, неке жағдайы, миграциялық ағым сияқты демографиялық шектер аса зор әсерін тигізеді. Сондай-ақ, жұмыс істеуші ананың еңбек әрекетіне оның тәрбиелеп отырған балаларының демографиялық сипаттамасы – олардың саны, дүниеге келу кезегі, жасы, денсаулығы да ықпал етеді. Сонымен бірге, отбасында науқас немесе егде жастағы адамдардың болуы қазақстандық әйелдердің экономикалық белсенділігінің төмендеуіне бірден-бір ықпал етуші жайттардың бірі болып табылатындығын да айта кеткен жөн [4].

Қазақстан заңдарына сәйкес әйелдердің мемлекеттік қызметке тұруына және сыртқы саяси қызметке қатысуына ерлермен тең мүмкіндік қамтамасыз етілген. Алайда іс жүзінде мемлекеттік биліктің жоғары лектерінде, өндіріс пен қаржы саласындағы жауапты қызметтерде әйелдер аз.

Көптеген зерттеушілер «әйелдік», «феминистік» және «гендерлік зерттеулерді» синоним ретінде қолданады. Біреулері «гендерлік зерттеулерді» әйелдердің мүддесі үшін әйелдердің әйелдерді зерттеуі деп түсінеді. Бірақ бұл дұрыс емес, көптеген жағдайларда әйел затының құқықтары жерге тапталып жатады, сондықтан әйел құқығына байланысты мәселелер туындап, гендерлік зерттеулерде көрініс тауып жатады. Осындай жынысқа байланысты дискриминация жағдайларын болдырмас үшін де гендерлік саясат жүргізіледі.

Гендерлік саясаттың негізгі қағидаттары Қазақстан Республикасының Конституциясымен кепілдік берілген әйелдер мен ерлердің тең құқығы мен еркіндігін белгілейді.

Қазақстандағы гендерлік саясаттың міндеттеріне әйелдер мен ерлердің билік құрылымдарында теңдестірілген қатысуына қол жеткізу, экономикалық тәуелсіздіктің барлық тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету, өз бизнесін дамыту және қызмет бабында ілгерілеу, отбасында құқықтар мен міндеттерді тең жүзеге асыру үшін жағдайлар жасау, жыныстық белгісі бойынша зорлықтан еркін болу жатқызылады.

Қазіргі таңда Қазақстан мемлекетінің алдындағы ең басты міндет – инновациялық экономиканы қалыптастыру. 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары еліміздің жарқын

болашағына арналған. Оның іске асырылуына бүкіл қоғам болып атсалысу парыз. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарын жүзеге асыруға әйелдердің белсенді қатысуына ықпал етерлік саяси тұрақтылық пен ұлтаралық татулық, тиімді басқару, әлеуметтік үнқатысу, адам құқықтарын құрметтеу және халықаралық еңбек нормаларын сақтау, кәсіпкерлік мәдениеті, тиімді әрі тұрақты макроэкономикалық саясат, сауда және экономикалық интеграция, бәсекелестік ортаның болуы, қаржы қызметіне қолжетімділік, кәсіби даярлық, әлеуметтік әділеттілік пен сенімді әлеуметтік қорғау сияқты гендерлік өлшемдерге негізделген факторлар мол.

Еңбек нарығында жұмыс түрлерінің әйелдер жұмысы және ерлер жұмысы деп бөлінуі немесе жыныс белгісі бойынша бөлінуі сегрегацияның болуын бейнелейді.

Қызылорда облысында әйелдер ісі және отбасылық-демографиялық саясат бойынша облыстық және 8 өңірлік комиссиялар жұмыс істейді. Олар аудандық және Қызылорда қалалық әкімдіктері жанынан ашылған. Комиссия құрамында беделді тұлғалар бар: мемлекеттік орган басшылары, жергілікті мәслихат депутаттары, кәсіпкерлер, журналистер, ҮЕҰ мүшелері. Комиссияның негізгі мақсаты – әйелдердің азаматтық белсенділігін арттыру, жоғары білімді, саяси мықты әйел кадрлары мемлекетті басқару ісінде ер азаматтарға лайықты бәсекелес болуы керек. Осы жылдары облыстық комиссия маңызды, ең бастысы, адамдар талабына сай жұмыстар жүргізді

Облыс әкімі жанындағы әйелдер ісі және отбасылық-демографиялық саясат комиссиясы үкіметтік емес сектормен, депутаттық корпуспен және жергілікті БАҚ бірлескен жұмыстарын жалғастырады, гендерлік теңдіктің мемлекеттік бағдарламасын бұдан әрі қарай іске асыра береді.

2010–2015 жылдарға арналған аймақтағы гендерлік теңдікті нығайтуға арналған мемлекеттік бағдарламасы бойынша атқарылатын іс-шаралар төмендегі 1-кестеде берілген.

Аталған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу жолдары:

♦ шешім қабылдайтын деңгейдегі билік органдарында әйелдердің үлесінің көп болуына қол жеткізу;

- ♦ әйелдердің экономикалық өмірге белсенді қатысуы үшін жағдай жасау;
- ♦ әйелдер арасында кәсіпкерлікті дамыту бойынша шараларды жетілдіру;
- ♦ әйелдер мен балалардың денсаулығын жақсарту шараларын қабылдау;
- ♦ отбасы және некенің жағымды жақтарының адамгершілік құндылықтарын жаңғырту;
- ♦ әйелдерді кемсітушіліктің барлық түрлерінен қорғаудың құқықтық кепілдігін қамтамасыз ету, бірінші кезекте – отбасындағы зорлық-зомбылықтан қорғау.

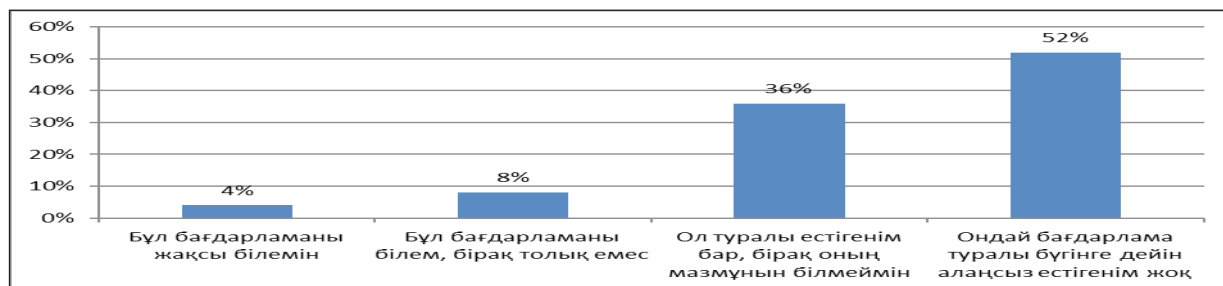
Қазақстан Республикасында 2006–2016 жылдарға арналған Гендерлік теңдік стратегиясын қабылдағаннан бері Қазақстандағы ерлер және әйелдер құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау саласында біршама ілгерілеуге қол жеткізді. Қоғамдағы гендерлік қатынастардың демографиялық сипаттамалары ішінде әйелдер мен ерлер санының қатынасы үлкен маңызға ие [5].

Еңбек нарығындағы әйелдер мен ерлердің теңдей мүмкіндіктерін қамтамасыз ететін, дискриминациялық элементтерді жоятын құқықтық базаның құрылуына Қазақстанның заңнамалық актілеріне гендерлік сараптама жүргізу жұмыстары ықпалын тигізеді. Мұндай жұмыстар әйелдер құқығын қорғау жөніндегі халықаралық конвенцияларға қосылған елдерде жүйелі түрде өткізіліп тұрады. Оның пәні – азаматтарға қатысты нақты құқықтық актілер және оларды жүзеге асыру механизмдері.

Шамамен сұралғандардың осындай бөлігі қоғамдағы ерлер мен әйелдер рөлінің және статусының теңдігі деп түсінеді (сүрет 1, б. 118).

Ал гендерлік теңдікті ұлттық, саяси, экономикалық, әлеуметтік және мәдени дамуға теңдей қатысу шарттары деп-16%, бірдей пайда алу үшін теңдей шарттар деп-4% түсінеді.

Сұрау барысында респонденттердің жартысынан астамы гендерлік стратегия мазмұны және оның бар екендігі туралы білмейтінін айтқан. Респонденттердің үштен бір бөлігі стратегия туралы естуі бар екендігі, бірақ оның мазмұнын білмейтінін белгілесе, 8% респонденттер бағдарламаны білетінін, бірақ толық емес екенін, тек 4% респондент бұл бағдарламаны жақсы білетінін айтқан.

Сурет 1 – «Қазақстан Республикасында 2006–2016 жылдарға арналған «Гендерлік теңдік стратегиясы» жүзеге асырылуын бағалау

Ескертпе – Авторлардың құрастыруымен.

«Қазақстан Республикасындағы Гендерлік теңдік стратегиясының» негізгі ережелері жайлы халықтың негізгі ақпарат алу көздері ретінде интернет және бұқаралық ақпарат құралдарын атаған (сурет 2).

Сурет 2 – Салалар бойынша ерлер мен әйелдер арасындағы теңсіздіктің орын алуы

Ескертпе – Авторлардың құрастыруымен.

Респонденттердің басым бөлігі отбасы бюджетін әділ бөлу мен үй жұмыстарында отбасылық міндеттерді әділ бөлуді отбасы-тұрмыстық саласындағы өзекті мәселелер ретінде айтады. Сұралғандардың үштен бір бөлігі балалар тәрбиесіне теңдей қатысу мәселелерін көрсетеді, ал респонденттердің бестен бір бөлігін мүліктік құқықтарының теңдігі мәселелері мазалаған.

Сұрау нәтижелері бойынша қазіргі қоғамда ерлер мен әйелдердің теңдігіне қол жеткізуде келесі ұсыныстар анықталды:

- ◆ заңдық базаны жетілдіру;
- ◆ дәйекті гендерлік теңдікке қол жеткізуге бағытталған мемлекеттік саясатты жүргізу;
- ◆ әлеуметтік теңдікті қорғаудың қоғамдық пікірін қалыптастыру;
- ◆ кәсіподақтардың мақсатты бағытталған жұмыстарды жүргізуі;
- ◆ әйелдер ұйымдарының белсенділігін арттыру.

Осы аталғандармен қатар қосымша гендерлік саясатты жүргізу үшін жауапты адамдар үшін арнайы курстар енгізу, оларда мынадай көрсеткіштерді қабылдау қажет:

- 1) білім беру жүйесіндегі басшылық деңгейіндегі ерлер мен әйелдердің арақатынасы;
- 2) гендерлік сезімталдылықты дамытатын оқу бағдарламалары мен курстарының санын арттыру;
- 3) орта кәсіптік және жоғарғы білім беру жүйесінде ауыл қыздары үшін арнайы квотаның болуы;
- 4) жоғарғы білімді әйелдердің үлесі;
- 5) ғылыми дәрежесі бар әйелдердің үлесі;
- 6) ғылымдағы ерлер мен әйелдердің арақатынасы.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Филимонкова С.А. Обеспечение гендерного равенства в социально-трудовой сфере: автореферат дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. – М., 2005.
- 2 Чернова И.И. Исследование процессов в социальной структуре современного общества: автореферат дис. ... докт. соц. наук: 22.00.04. – Нижний Новгород, 2002.
- 3 Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан–2050» стратегиясы – Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» – 15.12.2012 жылғы Қазақстан халқына жолдауы.
- 4 Өсімбаева И. Әйелдердің саяси өмірге араласуы: Қазақстандық тәжірибе // Қазақ газеттері. – 2011. – 24 қаңтар.
- 5 Стратегия гендерного равенства в Казахстане на 2006–2016 годы: утв. Указом Президента Республики Казахстан 29 ноября 2005 г. № 1677: http://massaget.kz/laws/rus/docs/U050001677_/.

Аннотация

Гендерное равенство – это равное правовое положение мужчин и женщин и их возможностей для социального равенства. Результаты исследований по проблеме гендерного равенства зарубежных и отечественных авторов позволяют сделать вывод о том, что до конца она не решена ни в одной из стран мира. Гендерное равенство по-прежнему остается предметом острых общественных дискуссий и целью социальной политики государств, развивающихся по пути демократии и соблюдения прав человека. В рамках гендерного подхода возможно выявление вытекающих из успешного функционирования экономических и социальных прав женщин и устранение препятствий на пути экономических возможностей. Улучшение положения женщин, наряду с общим социальным прогрессом, приводит к улучшению жизни общества в целом. В ходе исследования мирового процесса развития человеческого капитала выявлено, что есть разница в ограниченных возможностях женщин, в ожидаемой продолжительности жизни, грамотности, уровне образования и заработной платы по сравнению с мужчинами. Последствия переходного периода в постсоветских странах усилили гендерное неравенство. Для более глубокого анализа и исследования регионального рынка труда женщин был проведен опрос среди женщин с целью анализа женского труда и формирования женского рынка труда, женской дискриминации на рынке труда.

Ключевые слова: гендер, феминизм, гендерные отношения, гендерное неравенство, дискриминация, рынок труда, права человека.

Abstract

Gender equality is an equal legal status of men and women and their opportunities for social equality. Results of researches on the problem of gender equality of foreign and domestic authors allow drawing a conclusion that even today it is solved in none of the countries of the world. Gender equality remains a subject of heated public debates and the purpose of social policy of the states developing on the way of democracy and respect for human rights. Within the framework of a gender approach, it is possible to identify women's economic and social rights arising from the successful functioning and to remove obstacles to economic opportunities. The improvement of the status of women, along with general social progress, leads to an improvement in the life of society as a whole. During the research of world process of development of the human capital, a difference in limited opportunities of women in the life expectancy, literacy, education and the salary in comparison to men was revealed. The consequences of the transition period in post-Soviet countries have caused gender inequality. For a deeper analysis and study of the regional labor market for women, a survey was conducted among women to analyze female labor and the formation of the female labor market, female discrimination in the labor market.

Key words: gender, feminism, gender relations, gender inequality, discrimination, labour market, human rights.